

MUHOS

KORKALANVAARAN ULKOILUREITTI LUONNON PERUSTILASELVITYS

23.10.2024

318363

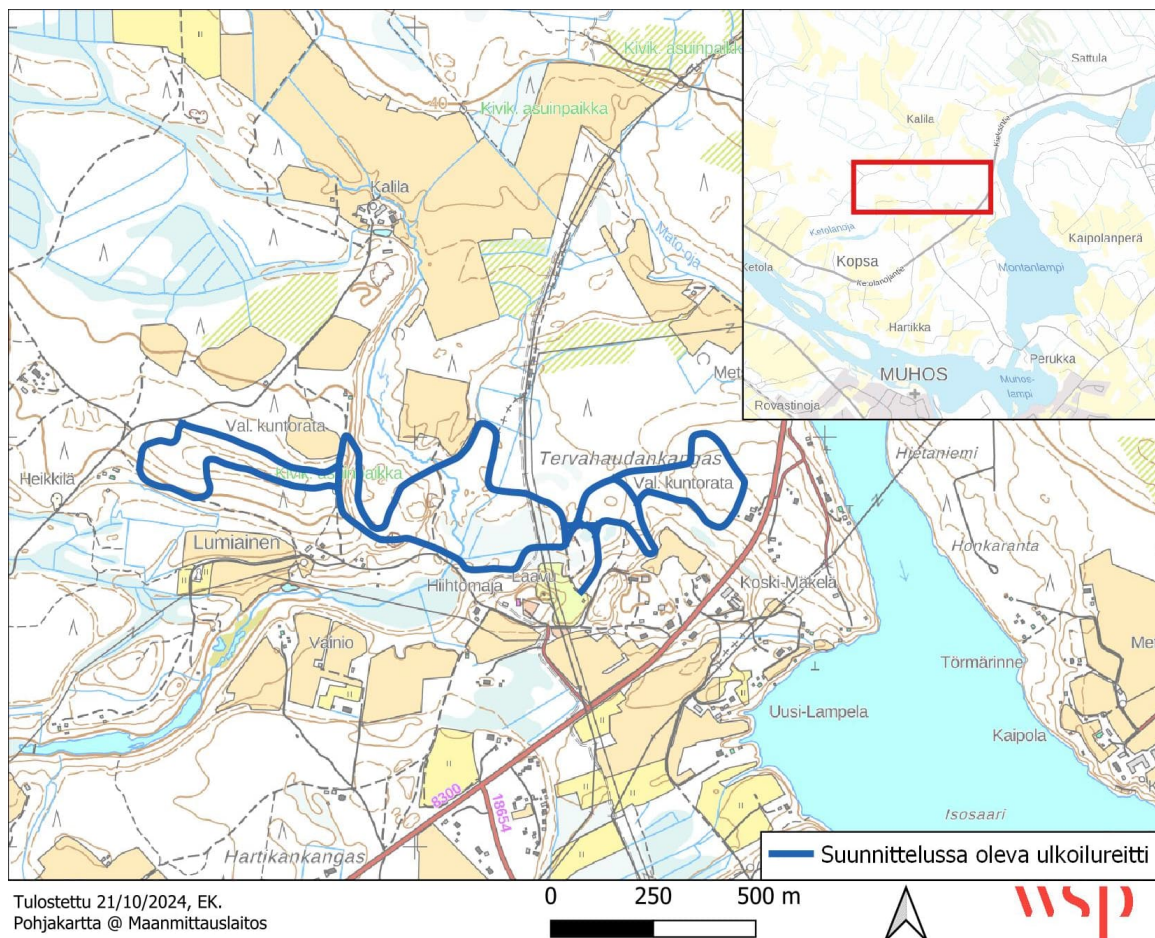
Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	3
2.	Menetelmät	4
3.	Kasvillisuus ja luontotyytit.....	5
4.	Luonnonsuojelualueet.....	7
5.	Linnusto.....	8
6.	Eläimistö	9
7.	Vesistöt.....	10
8.	Yhteenveto.....	10
	Viitteet	11

1. Johdanto

Muhoksen kunta suunnittelee Korkalanvaaran ulkoilualueen kehittämistä. Ulkoilualue sijaitsee noin 6 kilometrin ajomatkan päässä Muhoksen keskustasta (Kuva 1), ja se on suosittu hiihto-, retkeily- ja maastopyöräilykohde. Korkalanvaaran ulkoilualueen ulkoilureitti on aikoinaan perustettu 5 metriä leveänä ja rakennettu osittain kaupungin omistamille maa-alueille sekä osittain yksityisten kiinteistöille. Ura on nykyisellään liian kapea laadukkaan ja korkeatasoisen hiihtoladun tekemiseen ja ylläpitämiseen. Ongelmia on erityisesti kuivatuksen ja rakenteiden kantavuuden osalta. Ulkoilureitin kehittämiseksi on päätetty laatia ulkoilulain (1973/606) mukainen ulkoilureittisuunnitelma, jolle haetaan ELY-keskuksesta vahvistus. Vahvistetulle suunnitelmalle pidetään paikalla Maanmittauslaitoksen toimesta ulkoilureittitoimitus. Ulkoilureittitoimitus mahdollistaa pysyvän ratkaisun ulkoilureitin kunnostamiselle ja ylläpidolle, kuten kulku-uran leventämisen noin 11 metriin, kuivatusolosuhteiden ja rakenteiden parantamisen sivuoja ja rumpuja rakentamalla sekä valaistuksen ja opasteiden päivittämisen tarvittavilta osin.

Tässä raportissa kuvataan ulkoilureittisuunnitelman osana toteutettu luonnon perustilaselvitys. Tavoitteena on selvittää Korkalanvaaran ulkoilureitin ja sen lähiympäristön luontoarvot, jotta ne voidaan huomioida ulkoilureittisuunnitelman laatimisessa. Luonnon perustilaselvitys pohjautuu olemassa oleviin aineistoihin, ja sen on laatinut FM biologi Emma Koskinen WSP Finland Oy:stä.

2. Menetelmät

Luonnon perustilaselvitys toteutettiin työpöytäselvityksenä, jossa hyödynnettiin olemassa olevia paikkatietoaineistoja. Käytetyt aineistot on listattu alla olevassa taulukossa (Taulukko 1). Selvityksessä tarkasteltiin luontotyyppejä ja kasvillisuuden pääpiirteitä, maaperän ominaisuuksia, alueen maankäyttöhistoriaa, linnustoa, vieraslajeja ja muita tiedossa olevia lajihavaintoja. Erityistä huomiota kiinnitettiin EU:n luontodirektiivin (1992/43/ETY) liitteiden II ja IV lajeihin, kuten liito-oravaan, lepakoihin, viitasammakkoon ja suupetoihin, sekä niille soveltuviin elinympäristöihin. Tämän lisäksi huomioitiin muut suojelu- ja arvokohteet, muun muassa metsälain (1093/1996) 10 §:n ja vesilain (587/2011) 11 §:n tarkoittamat kohteet ja muut tiedossa olevat luontoarvot.

Taulukko 1 Selvityksessä hyödynnetyt aineistot

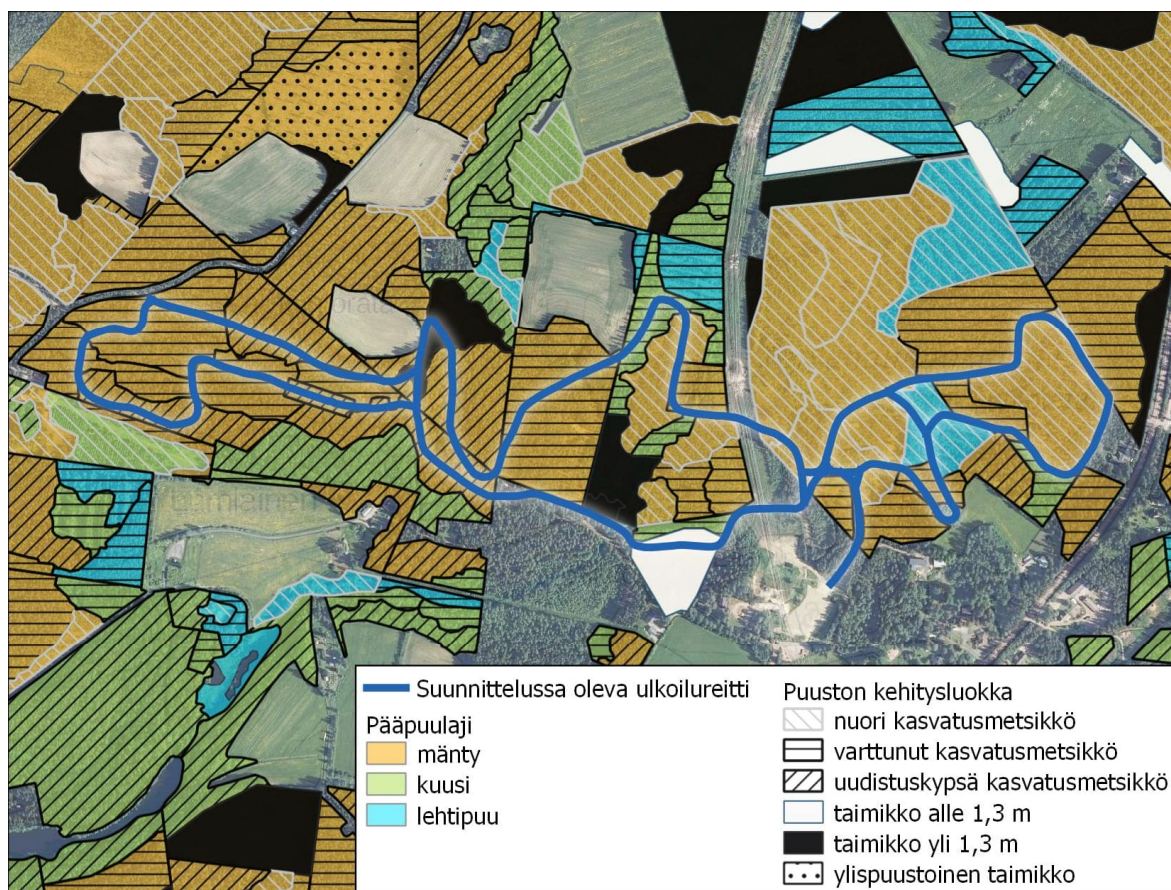
Aineisto	Aineiston tuottaja	Rajaus	Aineisto luettu
Metsävarakuviot	Metsäkeskus	Ulkoilualue ja välitön läheisyys	18.10.2024
Metsänkäyttöilmoitukset	Metsäkeskus	Ulkoilualue ja välitön läheisyys	18.10.2024
Erityisen tärkeät elinympäristöt (metsälain 10§)	Metsäkeskus	Ulkoilualue ja välitön läheisyys	18.10.2024
Natura 2000 -alueet	Suomen ympäristökeskus (SYKE)	5 km	21.10.2024
Luonnonsuojelualueet valtion mailla	SYKE	5 km	21.10.2024
Yksityiset luonnonsuojelualueet (YSA)	SYKE	5 km	21.10.2024
Soidensuojelun täydennysehdotus ja valtionmaan toteutuneet kohteet	SYKE	5 km	21.10.2024
Kansainvälisesti tärkeät lintualueet (IBA)	Birdlife Suomi	5 km	22.10.2024
Suomen tärkeät lintualueet (FINIBA)	Birdlife Suomi	5 km	22.10.2024
Maakunnallisesti tärkeät lintualueet (MAALI)	Birdlife Suomi	5 km	22.10.2024
Valtakunnalliset lintujen päämuuttoreitit	Birdlife Suomi	5 km	22.10.2024
Historialliset ilmakuvat	Maanmittauslaitos	Ulkoilualue ja välitön läheisyys	22.10.2024
Maaperätiedot	Geologian tutkimuskeskus (GTK)	Ulkoilualue ja välitön läheisyys	21.10.2024
Purohelmi	SYKE	Ulkoilualue ja välitön läheisyys	22.10.2024
Luonnonvaratieto-palvelu Karttapalvelu	Luonnonvarakeskus (LUKE)	Ulkoilualueen lähiympäristö (karkeistettu aineisto)	22.10.2024
Tiedossa olevat lajihavainnot	Suomen Lajitietokeskus	VIRVA-rajaus	18.10.2024

3. Kasvillisuus ja luontotyypit

Korkalanvaaran ulkoilualue ja sen ympäristö kuuluu keskiboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen Pohjanmaan lohkon (3a) ja Oulun Pohjanmaa (Ostrobothnia ouluensis) eliömaakuntaan. Suokasvillisuusvyöhykkeeltään alue kuuluu Pohjois-Pohjanmaan aapasoihin (3b).

Metsäkeskuksen metsävara-aineistojen perusteella Korkalanvaaran ulkoilureitin varrella kasvillisuus on mäntyvaltaista nuorta, varttunutta tai uudistuskypsää kasvatusmetsikköä. Pienillä alueilla puusto on taimikkoa tai kuusi- tai lehtipuuvaltaista kasvatusmetsikköä (Kuva 2). Aineistojen perusteella metsätyyppi on tuoretta tai kuivahkoa kangasta, ja maaperä on suurimmaksi osaksi keskikarkeaa tai karkeaa kangasmaata (Kuva 3). Ulkoilureitti ylittää Murronojan/Ketolanojan, jonka rantavyöhykkeessä maaperä on hienojakoista kangasmaata ja kasvillisuus kuusivaltaista tuoretta kangasta. Puuston kehitysluokkatietojen perusteella virtaveden rantavyöhyke on kuitenkin taimikkoa (Metsäkeskus, 2024; Kuva 2).

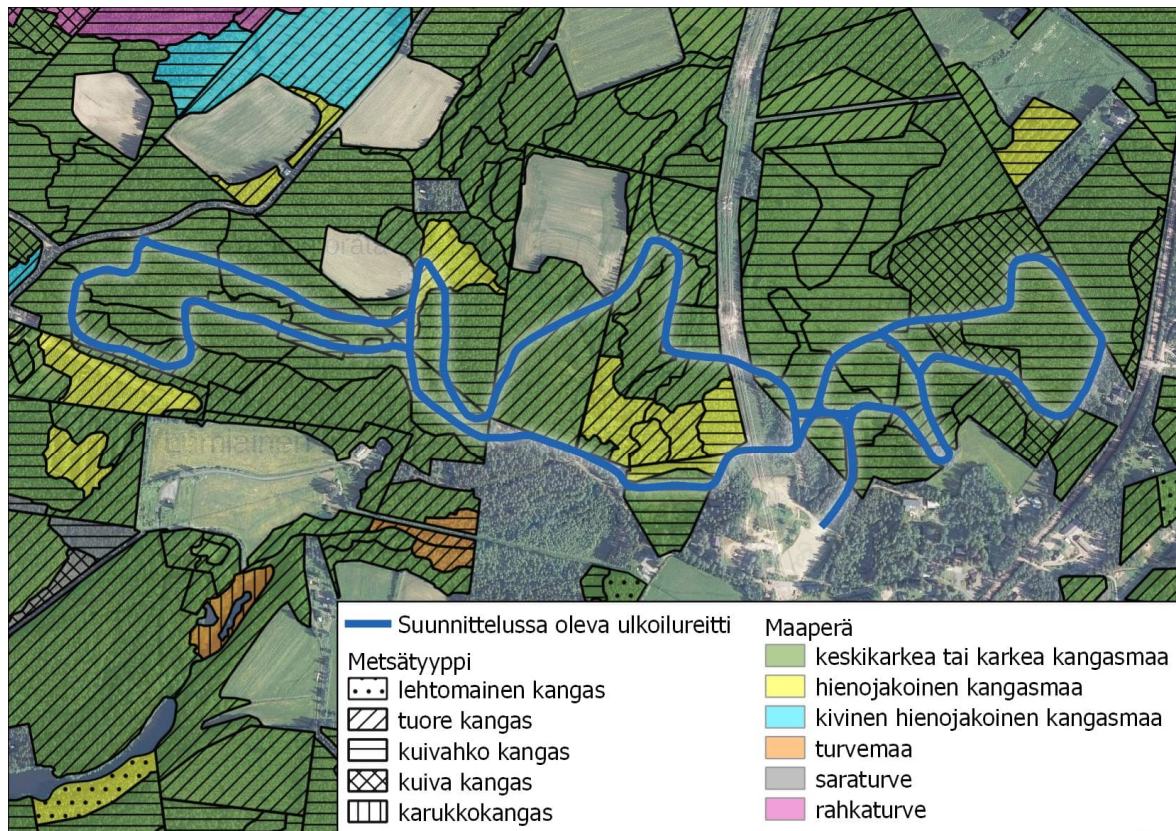
Ulkoilureitin varrella on kauttaaltaan tehty metsänkäyttöilmoituksia harvennushakkuista, ensiharvennuksista, avohakkuista, ylispuiden poistosta ja maankäyttömuodon muutoksista (Metsäkeskus, 2024). Puuston käsittely on havaittavissa myös Maanmittauslaitoksen historiallisista ilmakuvista alueelta.

Tulostettu 21/10/2024, EK.
Metsävara-aineistot @ Metsäkeskus 2024
Pohjakartta @ Maanmittauslaitos

0 100 200 m

Kuva 2 Korkalanvaaran ulkoilureitin lähiympäristön pääpuulajit ja puuston kehitysluokat Metsäkeskuksen metsävara-aineistojen perusteella.

Tulostettu 22/10/2024, EK.
Metsävara-aineistot @ Metsäkeskus 2024
Pohjakartta @ Maanmittauslaitos

0 100 200 m

Kuva 3 Korkalanvaaran ulkoilureitin lähiympäristön metsätyyppi- ja maaperätiedot Metsäkeskuksen metsävara-aineiston perusteella

Tulostettu 22/10/2024, EK.
Maaperäaineistot @ GTK
Pohjakartta @ Maanmittauslaitos

0 100 200 m

Kuva 4 Korkalanvaaran ulkoilureitin lähiympäristön maaperätiedot Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) aineiston perusteella

Suomen Lajitietokeskuksesta haettujen tietojen (18.10.2024) perusteella Korkalanvaaran ulkoilureitiltä tai sen välittömästä läheisyydestä ei ole tehty havaintoja huomionarvoisista tai uhanalaisista kasvilajeista. Lähimmät tiedossa olevat havainnot ovat Lemmenjoen luontopolun ympäristöstä Oulujoen rantavyöhykkeestä noin 1,0-1,8 kilometrin etäisyydeltä Korkalanvaaran ulkoilureitistä. Kyseiset havainnot ovat valkoryhäkkäästä (*Cystodermella ambrosii*, NT), kalliokeuhkojäkälastä (*Lobarina scrobiculata*, VU), sysihiiposta (*Mycena algeriensis*, NT) ja pursukäävästä (*Amylocystis lapponica*, NT).

Muita huomionarvoisia kasvihavaintoja on tiedossa useampia Oulujoen rantavyöhykkeestä, noin 2 kilometriä Korkalanvaaran ulkoilureitistä etelään. Havainnot ovat jokiympäristön ja tulvarantojen lajeista, muun muassa paunikosta (*Crassula aquatica*, VU), vesihilpistä (*Catabrosa aquatica*, NT) ja sammakonleinikistä (*Ranunculus reptabundus*, NT).

Ulkoilureittiä lähimmät, Metsäkeskuksen määrittelemät metsälain (1996/1093) 3. luvun 10 §:n mukaiset erityisen tärkeät elinympäristökuviot sijaitsevat noin 800 metriä ulkoilualueesta lounaaseen. Kuviot sijaitsevat Ketolanojan rantavyöhykkeessä ja ovat tyypiltään pienvesien välittömiä lähiympäristöjä.

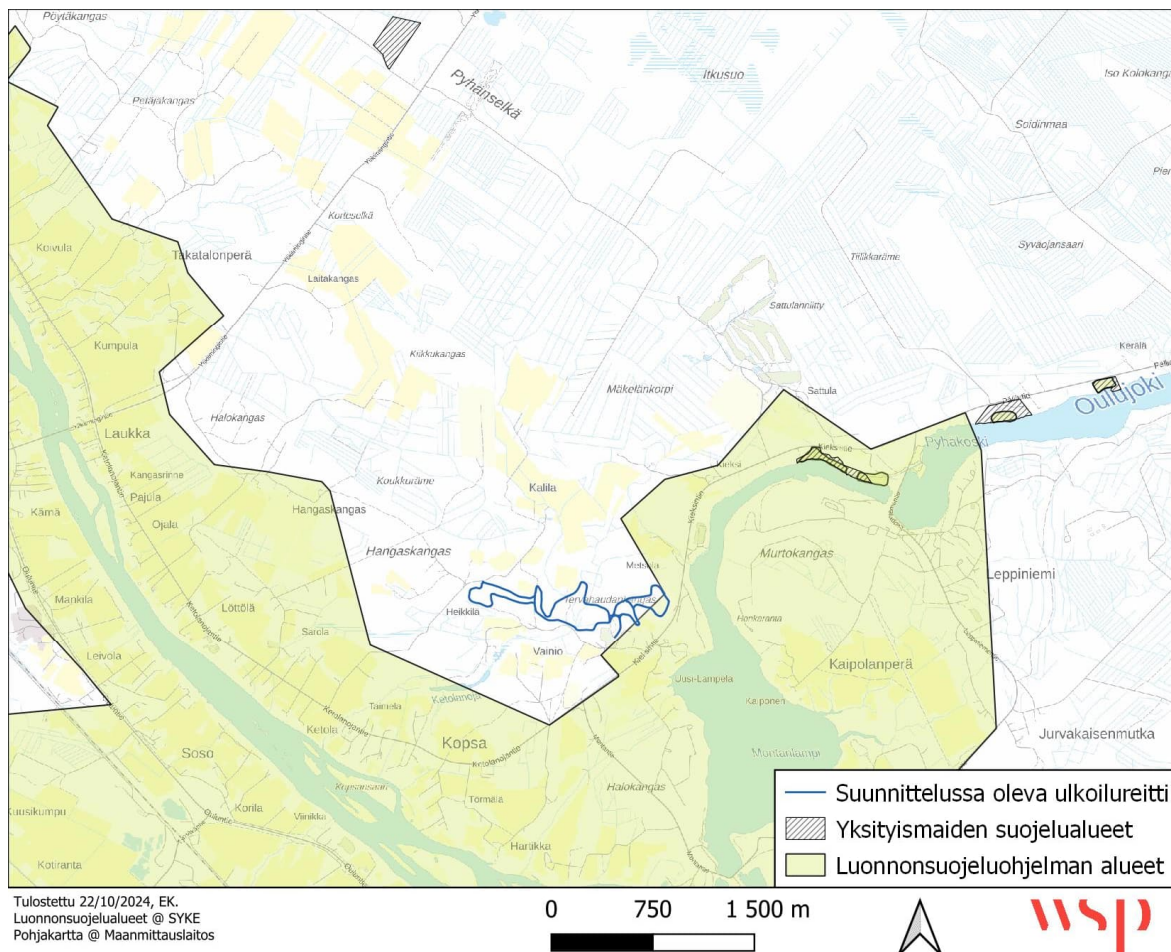
4. Luonnonsuojelualueet

Korkalanvaaran ulkoilureitti sijoittuu itäosastaan valtakunnallisesti arvokkaalle Oulujoen laakso (MAO110119) -maisemakokonaisuudelle. Paikkatietoaineistojen perusteella ulkoilureitti kulkee maisemakokonaisuudella yhteensä noin 400 metrin matkalla (Kuva 5). Lisäksi noin 1,4 kilometrin etäisyydellä ulkoilureitistä sijaitsevat yksityinen Pyhäkosken luonnonsuojelualue (YSA205613) ja lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva alue Pyhäkosken lehdot (LHO110361) (Taulukko 2). Noin 3,9 kilometrin etäisyydellä sijaitsee yksityinen Haapalaisen tilan luonnonsuojelualue (YSA253938) (Taulukko 2). Muita luonnonsuojelualueita ei si-
joitu viiden kilometrin säteelle ulkoilureitistä.

Korkalanvaaran ulkoilureittiä lähin Natura 2000 -suojelualue on Räkäsuo (FI1106602, SAC/SPA), joka sijaitsee noin 8 kilometriä ulkoilureitistä koilliseen. Räkäsuo on laaja ja luonnontilainen suokokonaisuus, jossa on edustavaa karua suokasvillisuutta ja monipuolinen linnusto. Natura-alueen rajaukseen sisältyy lisäksi suuri osa Heinäjoesta ja sen valuma-alueesta, joka on luonnontilainen vesistökokonaisuus laajoine tulva-alueen luhtineen. Räkäsuo Natura-alueen suojeluperusteena on useita luontotyypppejä ja lintulajeja.

Taulukko 2 Korkalanvaaran kuntoreitistön lähistöllä 5 kilometrin etäisyydellä sijaitsevat luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualue	Status	Etäisyys lähimmillään (km)
Oulujoen laakso (MAO110119)	maisemakokonaisuus	0
Pyhäkosken luonnonsuojelualue (YSA205613)	yksityismaiden luonnonsuojelu- alue	1,4
Pyhäkosken lehdot (LHO110361)	lehtojensuojeluohjelma	1,4
Haapalaisen tilan luonnonsuojelualue (YSA253938)	yksityismaiden luonnonsuojelu- alue	3,9

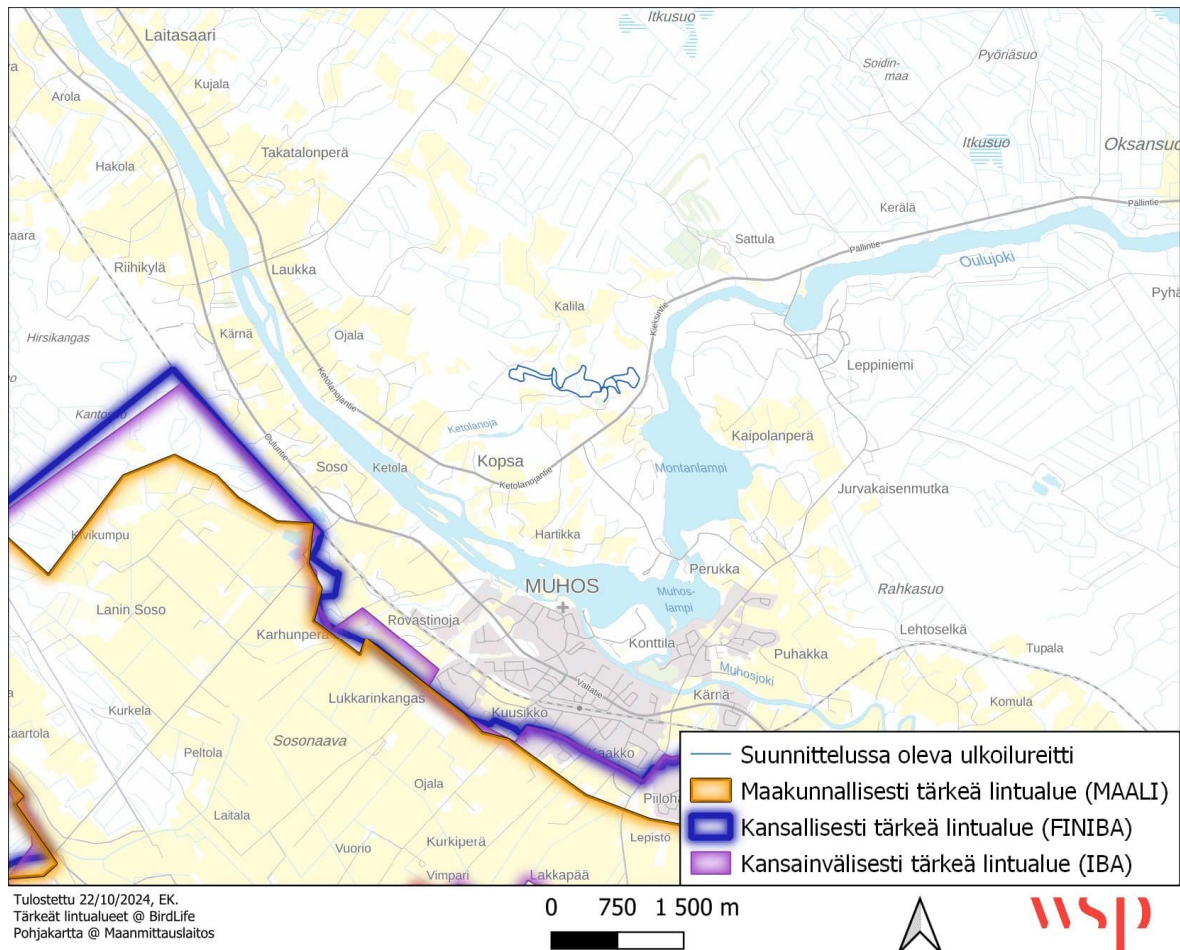

Kuva 5 Korkalanvaaran ulkoilureitin ympäristössä viiden kilometrin säteellä sijaitsevat luonnonsuojelualueet.

5. Linnusto

Korkalanvaaran ulkoilureittiä lähin MAALI-alue on Oulun seudun maakunnallisesti tärkeä kerääntymisalue (810447), joka sijaitsee noin kolme kilometriä ulkoilureitistä lounaaseen/etelään. Ulkoilureittiä lähin FINIBA-alue, Oulun seudun kerääntymisalue (810230) sijaitsee noin 2,8 kilometriä ulkoilureitistä lounaaseen/etelään. Alue on laaja, monimuotoinen kosteikkoalue, joka sisältää merenlahtia, saaristoa ja maatalousmaata Oulun kaupungin läheisyydessä. Alue on merkittävä pesimis- ja levähdysalue lukuisille lajeille. Ulkoilureittiä lähin IBA-alue on Oulun seudun kerääntymisalue, joka sijaitsee noin 2,8 kilometrin etäisyydellä ulkoilureitistä lounaaseen/etelään. Rajausta on osin sama kuin vastaavalla FINIBA-alueella (Kuva 6). Lisäksi kurkien ja metsähanhien kevään ja syksyn päämuuttoreitit kulkevat Korkalanvaaran ulkoilualueen länsipuolelta, tärkeän Oulun seudun kerääntymisalueen läheisyydestä.

Suomen Lajitietokeskuksesta haettujen tietojen (18.10.2024) perusteella ulkoilureitiltä on tiedossa havaintoja hömötiaisesta (*Poecile montanus*, EN), töyhtötiäisestä (*Lophophanes cristatus*, VU) ja haarapääskystä (*Hirundo rustica*, VU) vuodelta 2019 sekä varpusesta (*Passer domesticus*, EN), lapintiirasta (*Sterna paradisaea*, LC, DIR), räystäspääskystä (*Delichon urbicum*, EN) ja pajusirkusta (*Schoeniclus schoeniclus*, VU) vuodelta 2016.

Kuva 6 Korkalanvaaran ulkoilureitin sijoittuminen lähimpiin tärkeisiin lintualueisiin nähden.

6. Eläimistö

Luonnonvarakeskuksen Suurpedot--karttapalvelun (luettu 22.10.2024) avoimen ja karkeistetun (10 x 10 km) aineiston perusteella ulkoilureitin ympäristössä on havaintoja karhusta (viimeisin havainto 1.9.2024) ja ilveksestä (viimeisin havainto 2.9.2024). Tarkkuuden ollessa 10 x 10 km ei havaintoja voida kohdentaa tarkasti. Ilves ja karhu ovat luontodirektiivin liitteen IV(a) alaisia lajeja, eli ne ovat tiukasti suojeltuja. Korkalanvaaran ulkoilureitti ei sijaitse tunnetulla susireviirillä, eikä ulkoilureitillä tai sen läheisyydessä ole tiedossa olevia susihavaintoja.

Ulkoilureitiltä tai sen lähistöltä ei ole tiedossa havaintoja viitasammakoista (*Rana arvalis*) (tiedot tarkastettu 18.10.2024). Ulkoilureitin varrella ei myöskään arvioida sijaitsevan viitasammakolle potentiaalisia elinympäristöjä, sillä maasto on Metsäkeskuksen aineistojen ja ilmakuvatarkastelun perusteella pääasiassa kangasmetsää. Lähimmät karttatarkastelun pohjalta viitasammakoille potentiaalisiksi arvioidut lammet sijaitsevat Ketolanojan ympäristössä muutama sata metriä ulkoilureitistä etelään.

Liito-oravasta (*Pteromys volans*) ei ole tiedossa havaintoja ulkoilureitin ympäristöstä. Karttatarkastelun perusteella alueella sijaitsee pienialaisia varttuneita kuusivaltaisia metsiä (Kuva 2), joiden soveltuvuutta lajille ei pystytä poissulkemaan ilman maastokäyntiä.

7. Vesistöt

Korkalanvaaran ulkoilureitti ylittää Murronojan/Ketolanojan, jonka tila on PUROHELMI-hankkeessa (SYKE, 2022) arvioitu heikentyneeksi ulkoilureitin kohdalta. Rantavyöhykkeen puustoa on käsitelty, ja siihen johtaa myös ojituksia. Ulkoilureitin etäisyys Oulujokeen on lähimmillään noin 200 metriä, mutta suoraa yhteyttä ei ole, sillä välissä sijaitsee maantie ja useita kiinteistöjä.

8. Yhteenveto

Metsäkeskuksen metsävara-aineistojen perusteella Korkalanvaaran ulkoilureitin varrella kasvillisuus on suurelta osin mäntyvaltaista nuorta, varttunutta tai uudistuskypsää kasvatusemetsikköä. Pienillä alueilla puusto on kuusi- tai lehtipuuvallista. Ulkoilureitti ylittää Murronojan/Ketolanojan, jonka rantavyöhykkeessä puusto on kuusivaltaista mutta kehitysluokkatietojen perusteella metsätaloustaloudessa. Ulkoilureitin varrella on kauttaaltaan tehty metsänkäyttötoimia, ja puuston käsittely on havaittavissa myös Maanmittauslaitoksen historiallisista ilmakuvista alueelta. Saatavilla olevien aineistojen perusteella ulkoilureitin varrella ei arvioida sijaitsevan luonnontilaisia luontotyyppisiä. Suojelusyistä huomionarvoisista kasvilajeista ei ole tiedossa olevia havaintoja. Huomionarvoisten kasvilajien esiintymistä ulkoilureitin varrella ei kuitenkaan pystytä täysin varmistamaan ilman maastokäyntiä alueella.

Korkalanvaaran ulkoilureitti sijaitsee noin kolmen kilometrin etäisyydellä maakunnallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkaasta lintualueesta, Oulun seudun kerääntymisalueesta. Ulkoilureitin varrella sijaitsevilla kangasmetsillä ei arvioida olevan erityistä merkitystä muuton aikana levähtäville lajeille eikä siten myöskään Oulun seudun kerääntymisalueen linnustoon. Paikalliseen pesimälinnustoon sen sijaan voi kohdistua vaikutuksia nykyisen ulkoilureitin varrella sijaitsevan puuston poistosta. Ulkoilureitin lähiympäristöstä on tiedossa olevia havaintoja muun muassa erittäin uhanalaisesta hömötiäisestä vuodelta 2019. Tiedossa olevat lajihavainnot ovat vähäisiä ja myös puuston poisto tapahtuisi lähtökohtaisesti vain kapealla alueella olemassa olevan reitin ympäristöstä, minkä vuoksi vaikutukset arvioidaan lähtökohtaisesti vähäisiksi. Vaikutusten tarkempi arviointi edellyttäisi kuitenkin metsien pesimälinnuston ajantasaisen tilan selvittämistä.

Ulkoilureitin varrella ei arvioida sijaitsevan viitasammakolle potentiaalisia elinympäristöjä. Lähimmät karttatarkastelun perusteella viitasammakoille potentiaalisiksi arvioidut lammet sijaitsevat Ketolanojan ympäristössä muutama sata metriä ulkoilureitistä etelään. Liito-oravasta ei ole tiedossa havaintoja ulkoilureitin ympäristöstä, mutta karttatarkastelun perusteella alueella sijaitsee pienialaisia varttuneita kuusivaltaisia metsiä. Lajin esiintymistä ulkoilureitin varrella kasvavissa metsissä pidetään kuitenkin epätodennäköisenä muun muassa metsätaloustalouden (Metsäkeskus, 2024) ja liito-oravan esiintyvyyden ennustekarttojen (Luonnonvarakeskus ja liito-orava-LIFE-hanke) perusteella.

Viitteet

Birdlife Finland, 2024.

Hyvärinen E., Juslén A., Kemppainen E., Uddström A. & Liukko U.M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Leivo, M., Asanti, P., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. Birdlife Suomen julkaisu 4. 142 s.

Luonnonvarakeskus ja Liito-orava-LIFE-hanke. <https://laji.fi/about/5922>

Luonnonvarakeskus. (2024). Luonnonvaratieto. Suurpedot-karttapalvelu. Haettu 22.10.2024 osoitteesta Luonnonvaratieto (luke.fi)

Maanmittauslaitos. 2024. Avoin kartta-aineisto.

Metsäkeskus. 2024. Avoinet paikkatietoaineistot. Ladattu 18.10.2024 osoitteesta <https://www.metsakeskus.fi/fi/avoin-metsa-ja-luontotieto/aineistot-paikkatieto-ohjelmille/paikkatietoaineistot>

Mäkelä S. & Salo P. 2023. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023. Suomen ympäristökeskus SYKE. Ladattu 26.1.2024 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/items/d2c3ab28-1ebe-42a0-9712-0da31675578f>

Nieminen M. & Ahola A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Suomen Lajitietokeskus. 2024. Uhanalaisten ja lainsäädännöllä suojeltujen lajien esiintymistiedot. Tiedot haettu 18.10.2024

Suomen Ympäristökeskus (2022). Arviot pienten virtavesien luonnontilan muuttuneisuudesta – PUROHELMi. Luettu 18.10.2024 osoitteesta <https://syke.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=fefc71aa76b64e88b88cdc28a209832b>